

Politická psychologie

vymezení
zdroje a historie
současnost

24.2.2010

Jan Šerek

Ukončení kurzu

- (1) účast na přednáškách (9 ze 12-13)
- (2) vypracování a přednesení referátu
- (3) vypracování seminární práce
(5. 5. 2010)

známka na základě seminární práce

P luralitní
O tevřená
L ákavá
I nterdisciplinární
T rvalá
I nteresantní
C itlivá
K reativní
A plikovaná

P S Y C H O L O G I E

Vymezení

studium oboustranných vztahů mezi psychickými a politickými procesy

aplikovaná (sociálně) psychologická disciplína

hraniční obor

nejednotnost

- přístupů
- teorií
- metod (*metodologický oportunismus*)
- zjištění (málo studií testujících hypotézy)

Přístupy

idiografický

popis jednotlivých
případů

humanismus

subjektivismus

postmodernismus

zkoumání kvalit

nomotetický

hledání obecných
zákonů

behaviorismus

objektivismus

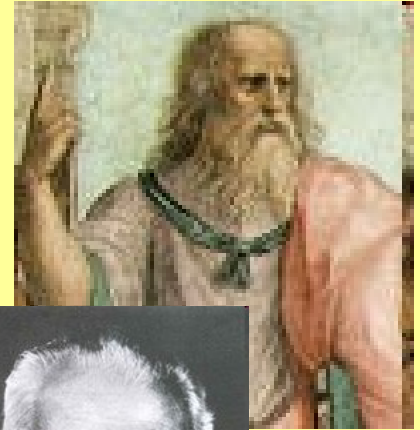
racionalismus

kvantifikace

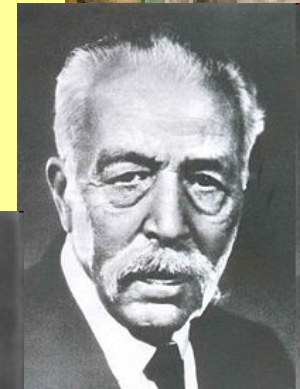
politická psychologie vs. politologie/sociologie

Předchůdci

filozofie: Platón, Aristotelés,
Machiavelli, Hobbes, Locke,
Rousseau, Tocqueville

teorie elit: Mosca, Pareto, Michels

Graham Wallas: varování před
„politickou psychologií“

světové války a jejich vliv na
sociální vědy: skepse i optimismus

Moderní politická psychologie

Americká tradice

Univerzita v Chicagu

Charles Merriam

Harold Lasswell

- motivace, konflikt, vnímání, kognice, učení, socializace, postoje, skupinová dynamika, osobnost, psychopatologie **v politice**
- přejímání psychoanalytických pojmů
- skryté psychologické motivy politického chování

Lasswell

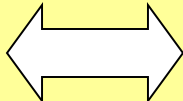
$p \} d \} r = P$

Moderní politická psychologie

americká tradice:

psychické procesy politické procesy

evropská tradice:

psychické procesy politické procesy

Frankfurtská škola a kritická teorie

Horkheimer, Adorno, Marcuse, Fromm,
Habermas

sociologové

Giddens, Beck, Bourdieu, Bauman

McGuire: 3 fáze vývoje

40. a 50. léta: osobnost a kultura

60. a 70. léta: politické postoje a volební chování

80. a 90. léta: politické ideologie

40. a 50. léta: osobnost a kultura

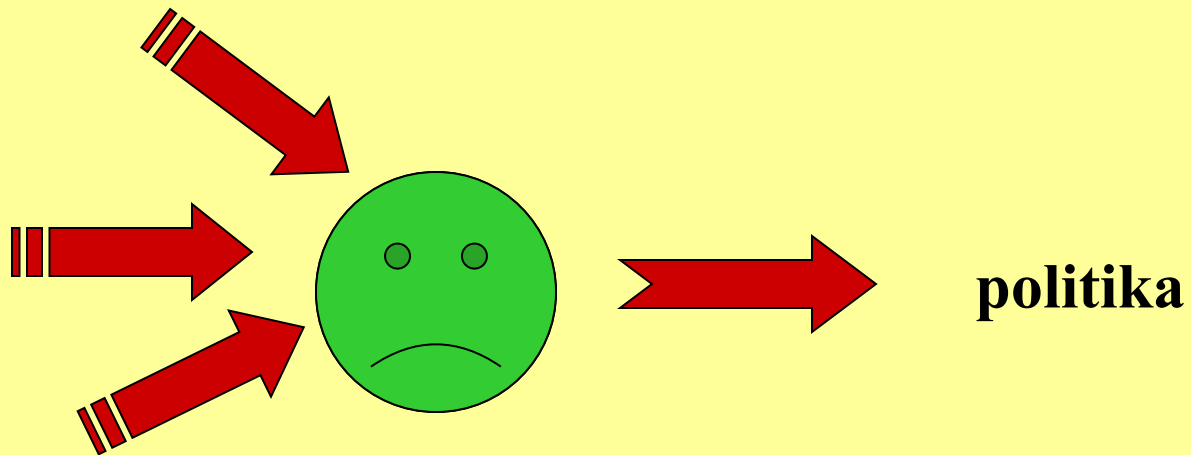
determinismus prostředí

psychoanalýza

marxismus

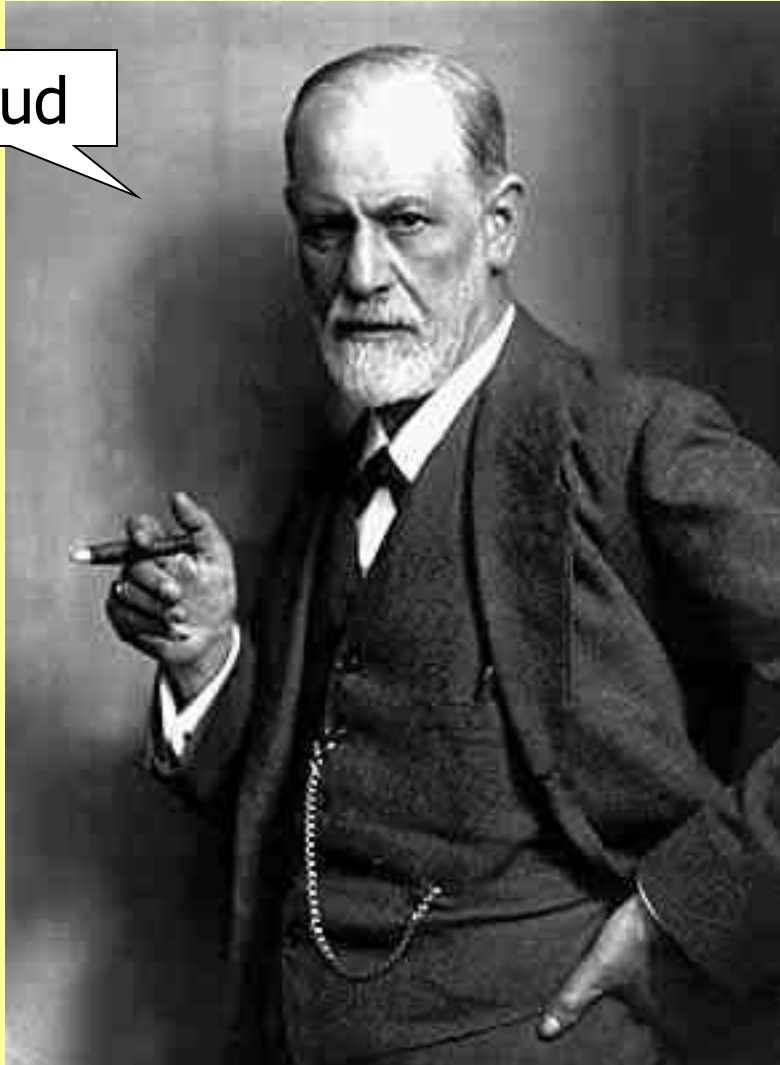
behaviorismus

osobnost jako zprostředkující proměnná:

40. a 50. léta: osobnost a kultura

Freud

Psychoanalýza

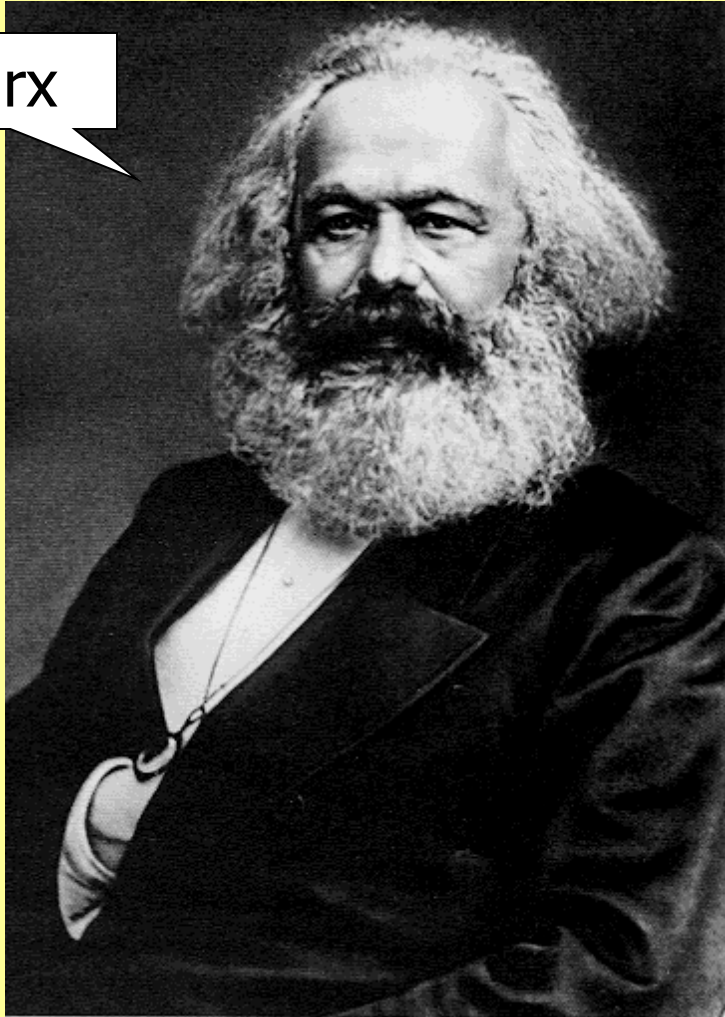
raná dětská
zkušenost

vyrovnání se
s vnitřními
pudovými tlaky

Adorno:
autoritářská
osobnost

40. a 50. léta: osobnost a kultura

Marx

Marxismus

„mladý Marx“

odcizení člověka
v prostředí
kapitalismu

Marcuse:
jednorozměrný
člověk

40. a 50. léta: osobnost a kultura

Behaviorismus

Stimul-Reakce

institucionální
podmínky

posilování, učení

Dollard:

frustrace-agrese

40. a 50. léta: osobnost a kultura

příklad:

agresivní politik

co je příčinou?

jeho osobnostní struktura

odkud se vzala? proč má tento člověk takovou osobnost?

psychoanalýza: dětství

marxismus: ekonomické podmínky

behaviorismus: naučilo jej tomu okolí

40. a 50. léta: osobnost a kultura

metoda: obsahová analýza dokumentů

idiografické studie

- psychobiografie Erikson, Fromm, Georgeovi, Langer
- studie národního charakteru Benedictová, Meadová

nomotetické studie

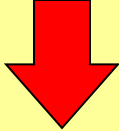
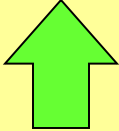
- na úrovni jednotlivců Dollard, Adorno
- na úrovni společnosti Sorokin

využití ve 2. světové válce: Langer, Benedictová

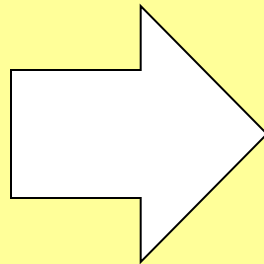
40. a 50. léta: osobnost a kultura

rozvoj po skončení 50. let

psychoanalýza   behaviorismus - Bandura
(teorie sociálního učení)

téma **role osobnosti v politice** stále zůstává:

rysy
morální vývoj
potřeby
sebehodnocení

politika

soudobé psychoanalytické výzkumy:

potřeba mít nepřítele – Volkan, Keen, Staub

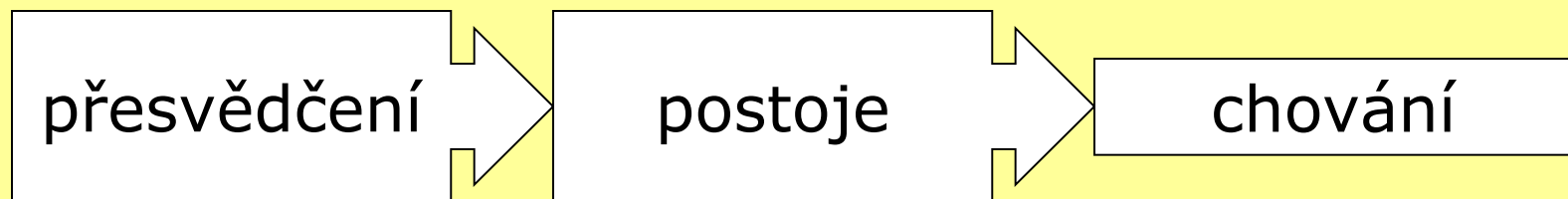
60. a 70. léta: postoje a volby

konec ideologií – je třeba dělat vědu!

člověk jako **racionální bytost** maximalizující svůj prospěch

přejímání postojů a chování od původní skupiny

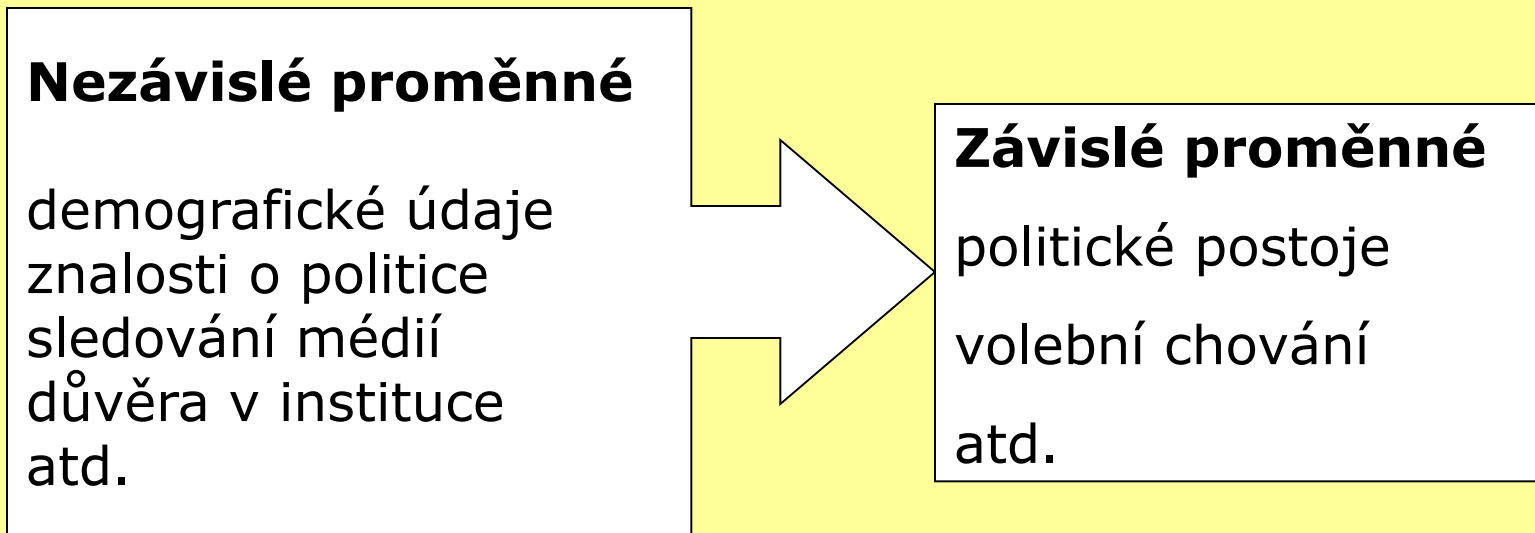
ocenění významu **moci** vede k zájmu o volby a politické postoje

60. a 70. léta: postoje a volby

metody:

dotazníková šetření

zúčastněné pozorování

60. a 70. léta: postoje a volby

idiografické studie

- hloubkové studie politických postojů Lane

nomotetické studie

- volební studie a studie politických postojů
Campbell, Converse, Miller, Lazarsfeld, Berelson
- studie politických postojů a chování na rovině
národů a historických epoch McClelland, Lipset

behavioralismus

60. a 70. léta: postoje a volby

příklad:

Stephen Abramowitz (1973): *Internal-external Control and Social-political Activism*

tradiční psychologický konstrukt: **locus of control**
přesvědčení o tom, do jaké míry jsou události mého života způsobeny mými činy a do jaké míry vnějšími silami

externí (jsem zmítán okolím) – **interní** (ovlivňuji svůj život)

výzkumná otázka: jak souvisí LOC s politickým aktivismem?

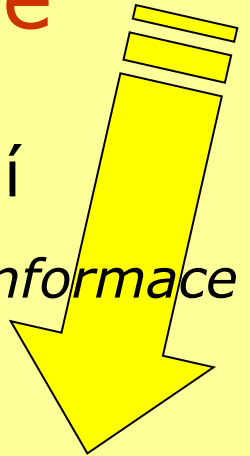
výzkumný postup: větší vzorek, dát jim dotazník měřící LOC a aktivismus a statisticky zkoumat jejich vztah

80. a 90. léta: politické ideologie

metody: experiment, strukturní modelování

člověk jako **stroj**
zpracovávající **informace**

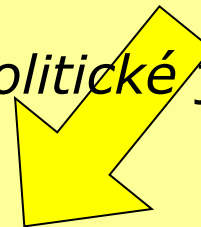
informace

jde však o **nedokonalý** stroj:
zpochybnění racionality

protože používá tzv.
schémata a heuristiky

politické jednání

80. a 90. léta: politické ideologie

schéma

kognitivní struktura

- organizuje předchozí zkušenost
- určuje, co se vybaví z paměti
- umožňuje domyslet chybějící informace
- určuje, jak bude pochopena nová zkušenost
- poskytuje heuristiky

heuristika

zkratka, která umožní rychle se zorientovat

- ve složitém prostředí
- když máme málo informací

Je to žena-politička? Pak bude určitě prosazovat prosociální politiku.

80. a 90. léta: politické ideologie

idiografické studie

- rozhodování a kognitivní vzorce v zahraniční politice *Larson, George, Jervis, Lebow*

nomotetické studie

- kognitivní komplexita u politických vůdců
Tetlock
- mezinárodní srovnání kognitivních vzorců
(např. ve vztahu k násilí, diplomacii, rétorice)
Archer, Gartner, Tetlock

80. a 90. léta: politické ideologie

příklad:

Lau & Redlawsk (2006): *How Voters Decide?*

předpoklad, že lidé mohou používat při **volebním rozhodování** 4 různé strategie (liší se náročností, hloubkou, mírou spoléhání na intuici...)

výzkumné otázky:

- vliv věku, vzdělání, znalostí o politice, stranictví atd. na volbu strategie
- vliv typu kampaně na volbu strategie
- vliv zvolené strategie na „správnost“ volby

výzkumný postup: laboratorní experiment – respondentům je na počítačích simulována volební kampaň

Současnost

McGuire: 4. fáze

- od intrapersonálních procesů k interpersonálním
- syntéza dosavadních přístupů

Krosnick & McGraw: je současná politická psychologie dostatečně psychologická?

psychologická politologie vs. politická psychologie

vývojová perspektiva – politická
socializace

demokracie

emoce v politice

identita a členství ve skupině

politická komunikace a rétorika

Možné nové trendy

neurovědy a evoluční psychologie

Marcus: vliv emocí na hledání politických informací

analýza diskurzu

konstruování identity v rámci diskurzivních praktik

otázky genderu

rámování

manipulace

vztah s teorií racionální volby a teorií her

Organizace

20. léta poprvé vyučován kurz s tímto názvem
1934-5 *Žurnál politické psychologie a sexuální ekonomie* (Reich)

konec 60. let sebe-vědomým oborem

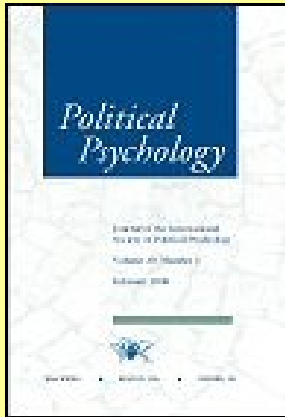
1969 první PhD studijní program (Yale)

od 70. let výuka jako univerzitního předmětu

1973 *Handbook of Political Psychology* (Knutson)

1978 založení *International Society of Political Psychology*

1980 časopis *Political Psychology*

databáze Wiley (Blackwell); pro čísla od r. 1997 přístup ze všech počítačů v rámci MU další psychologické a politologické časopisy v databázích

Revista de Psicología Política
<http://www.uv.es/garzon/>

nejobsáhlejší: **Oxford Handbook of Political Psychology** (eds. David O. Sears, Leonie Huddy, Robert Jervis, 2003)

Political psychology (ed. Kristen Renwick Monroe, 2002)

Political psychology: key readings (eds. John T. Jost, Jim Sidanius, 2004)

Introduction to political psychology (Martha Cottam et al., 2004)

Explorations in political psychology (eds. Shanto Iyengar, William J. McGuire, 1993)

Klíčová témata

Deutsch, Kinnvall: analýza obsahu konferencí ISPP, časopisu Political Psychology a základních publikací oboru

- 1. jedinec jako politický aktér** (politická socializace, postoje, participace, odcizení, volební chování, sociální pozadí terorismu, vztah osobnosti a postojů, vliv členství ve skupině na politické postoje a chování, situační faktory ovlivňující chování, vliv médií) – **největší oblast**
- 2. politická hnutí** (teorie sociální identity, konflikty a jejich řešení)
- 3. politik či vůdce** (osobnost, psychobiografie, rozhodování, skupinové myšlení atd.)

Klíčová témata

- 4. politická uspořádání a struktury** (sociální formace, skupiny a organizace mezi politiky – koalice, vztahy soutěžení/spolupráce, vztah vůdce-následovník, sociometrické vztahy v politické jednotce atd.)
- 5. vztahy politických skupin** (hrozba, válka, zastrašování, pomoc, obchod, výměna)
- 6. politické procesy** (percepce a kognice, rozhodování, přesvědčování, učení, konflikt, mobilizace)
- 7. případové studie**
- 8. vývoj lidstva a politická ekonomie** (vliv společensko-politicko-ekonomických struktur na jedince)